

RAFTO

Hordaland fylkeskommune
Postboks 7900, 5020 Bergen
Attn: Fylkesordfører Anne Gine Hestetun /Fylkesrådmann Rune Haugsdal

31/05/2018

AD: BUDSJETTSØKNAD RAFTOSTIFTELSEN 2019

Søker: Raftostiftelsen
Org.nr.: 877 15 5102
Prosjektperiode: 2019
Søknadsbeløp: 450 000

Raftostiftelsen vil takke Hordaland Fylkeskommune for støtte gjennom mange år. Støtten for 2018 på 360 000 har vært viktig for å kunne opprettholde og utvide tilbudet vårt til videregående skoler i Hordaland.

Raftostiftelsen er et av syv freds- og menneskerettighetssentre i landet, og det eneste menneskerettighetssenteret basert på Vestlandet. De to siste årene har vi opplevd en økt etterspørsel fra lærere og lærerutdanningen etter vår kompetanse om inkludering, kritisk demokratisk danning, arbeid mot gruppefiendtlighet i skolen, didaktikk og metodikk. Etterspørselen for vår undervisning er stor. Vi får henvendelser fra Hordaland fylkeskommune, Bergen kommune, kommuner andre steder på Vestlandet, og enkeltskoler fra Rogaland og Sogn og Fjordane. I Raftostiftelsens strategi frem til 2018 har vi hatt en ambisjon om å utvikle et fagmiljø på demokrati- og menneskerettighetsundervisning. Det er gledelig å se at vi nå er etterspurte blant våre definerte målgrupper. Over 5 700 personer har deltatt på Raftostiftelsens tilbud i 2017. Dette inkluderer konfirmanter, folkehøgskoleelever, andre studenter og grupper som har vært med på undervisningen, kurs, konferanser, seminarer og åpne møter.

Raftostiftelsen er en internasjonal organisasjon som fremmer menneskeverdet og respekten for menneskerettighetene. Gjennom tildeling av Raftoprisen setter vi fokus på områder av verden og temaer vi mener bør få mer oppmerksomhet. Vi synliggjør grove krenkelses, og vi er en støttespiller for individer som står i fremste rekke i kampen mot undertrykkelse. I 2016 feiret vi Raftostiftelsens 30 års jubileum, og 15 prismottakere var

samlet i Bergen for å markere jubileet. Fire Raftopris-mottakere har i etterkant av Raftoprisen, fått Nobels Fredspris.

Driften i Raftostiftelsen er basert på nøktern bruk av midler, samt stor grad av frivillighet. Gjennom innsatsen til styremedlemmer, Raftopris-komiteen, studentgruppen, Raftostiftelsens venner og andre frivillige, tilføres Raftostiftelsen betydelige ressurser. Cirka 50 personer er aktive gjennom ulike verv. Stiftelsen har 11 faste ansatte i 100 %- stillinger. På undervisningsavdelingen har vi et praktikantprogram for studenter der vi vektlegger faglig utvikling innen demokrati og menneskerettighetsdidaktikk, klasseledelse og pedagogisk grunnlagstenkning. Gjennom praktikantprogrammet har vi et større grunnlag for å tilby «likemannslæring», ved at unge studenter underviser andre unge. I 2017 har vi hatt tre praktikanter gjennom vårsemesteret, og to på høsten.

I den vedlagte søknaden viser vi til sak 228/13, der fylkesutvalget vedtok nye kriterier og retningslinjer for søknader om støtte til tiltak som ikke faller innenfor de etablerte tilskuddsordninger (over budsjett 2018 s. 150 «ymse poster»). Vi ønsker velkommen en offisiell støtteordning. Vi setter stor pris på at fylkesrådmannen har utarbeidet gitte kriterier og en søknadsfrist for å sikre åpne og transparente prosesser, for de økonomiske støtteordningene.

I utviklingsplanen for Hordaland står det at «Hordaland skal vera berekraftig, attraktivt og nyskapande» (s. 10). Dette operasjonaliseres blant annet videre til at «den samla aktiviteten i Hordaland må ta omsyn til økologisk balanse regionalt og globalt og langsiktig forvaltning av ikkje-fornybare ressursar» (s. 11). Regional planstrategi skal følges opp. Raftostiftelsen ønsker å være med å bidra i spleiselaget som skal gjennomføre disse prioriterte oppgavene.

Søknaden fra Raftostiftelsen er basert på disse kriteriene; og tiltak som understøtter hovedmålene i utviklingsplanen for Hordaland, Regional planstrategi 2016 - 2020 følgende tre hovedmål:
«2.2. Et inkluderende samfunn», «2.3 klima – og miljøvenleg utvikling» og «2.4 Samarbeid i en sterk vestlandsregion».

Vi søker for 2019 et tilskudd slik at vi kan opprettholde, men også utvide vårt tilbud om demokrati- og menneskerettighetsopplæring i Hordaland. Vi har et omfattende tilbud i den videregående skolen, som vi får gode tilbakemeldinger på. Vi har to årlige lærerkurs gjennom et veletablert samarbeid med Fagnettverk for samfunnsfag og økonomiske fag samt forebyggende arbeid mot radikalering i Hordaland Fylkeskommune.

I 2019 ønsker vi å satse større regionalt gjennom skoleturneer på Vestlandet for å nå ut flere elever i den videregående skole. Besøk på skoler var en av grunnene til at vi nådde ut til et særlig høyt antall elever i jubileumsåret 2016.

Vi ønsker å trekke frem satsningen på klimaprojektet Fremtidspiloten med tema menneskerettigheter, klima og samfunnsansvar. Her skal elevene finne løsninger på klimautfordringene. Prosjektet er svært populært og er fulltegnet før søknadsfristen går ut. Støtten fra fylket kombinert med en egenandel fra Raftostiftelsen og Kavlifondet, har gjort det mulig å utvide tilbudet. I 2018 ble Fremtidspiloten arrangert om våren. Dette førte til at vi har nærmest doblet antall elever som deltok i Fremtidspiloten, fra 100 til

174 elever. Samtidig fikk vi flere lærere med ved å ha et åpent lærerkurs. Kombinasjonen med lærer og elev har styrket Fremtidspiloten, og Raftostiftelsen kan fortsette vår visjon om å få frem lokale endringsagenter, med tro på at de selv kan påvirke egen og andres bærekraftige fremtid.

I forbindelse med den pågående fagfornyelsen ønsker Raftostiftelsen å bidra med hva endringene i fornyelsen kan bety i praksis for skolene. Hva kan det bety når demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring skal implementeres i alle fag? Når elevene «skal lære på nye måter» (udir.no), og når kritisk tenkning og refleksjon bli en viktig del av hva elevene skal lære?

Raftostiftelsens visjon er å være en internasjonal anerkjent og slagkraftig organisasjon som fremmer menneskeverdet og respekten for menneskerettighetene. Stiftelsen retter oppmerksomheten mot saker og områder av verden som ofte er utenfor medienes søkelys. Vi sprer informasjon om krenkelsers av menneskerettighetene, og vi løfter undertrykte stemmer frem i det offentlige rommet.

Vi håper med dette at Hordaland fylkeskommune ser nytten og verdien av vårt arbeid, og vi håper på videre støtte i vår oppgave med å utdanne aktive og demokratiske borgere i Hordaland og på Vestlandet.

Jostein Hole Kobbeltvedt
Daglig leder
Raftostiftelsen

Julie A. Ødegaard Borge
Undervisningsleder
Raftostiftelsen

2.2 ET INKLUDERENDE SAMFUNN

I utviklingsplanen for Hordaland er «Et inkluderende samfunn» løftet frem som hovedmål. Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme er en viktig del av arbeidet for et inkluderende samfunn. Etter at regjeringen la frem sin «Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme» i 2015, har Hordaland fylkeskommune, som ledd i «Handlingsplan for forebygging av radikaliserings og valdeleg ekstremisme 2017-2020», Bergen kommune, Raftostiftelsen RVTS Vest (Ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging) utviklet en kursmodell der vi tar utgangspunkt i at skoler arbeider forebyggende på tre nivå av demokratisk dannings, igangsetting av tiltak og beredskap. Målet er å gi nyttig og praktisk kunnskap til bruk i skolens hverdag, kurset er oppdelt i en teori og en praktisk del. Målgruppen for det forebyggende arbeid er i stor grad ungdom, og kursmodellen er et tilbud til lærere i ungdomsskolen og videregående skole. Samtidig er flere organisasjoner sentrale i arbeidet med å forebygge utenforskap og mange aktører i lokalmiljøet viktige bidragsyttere.

Raftostiftelsen har et permanent samarbeid med Fagnettverket for samfunnsfag og økonomiske fag. I samarbeid med nettverket arrangerer vi to lærerkurs i året om undervisning i menneskerettigheter og demokrati. Kursene våre gir først faglig påfyll fra

forskning og deretter pedagogisk snop- gode verktøy som umiddelbart kan brukes i klasserommet. I 2017 hadde de vi disse kursene:

- 26. januar: «Flyktningekrisen- hvor er vi nå?»
- 5 .oktober : «Trusler mot demokratiet»

Den store økningen blant antall lærere som har deltatt i Raftostiftelsens demokrati- og menneskerettighetsundervisning fra 2015 til 2016, en økning på 473,9 % fra 165 lærere til 947, trodde vi kunne være et unntaksår fra jubileumsmarkeringen, men vi har i 2017 opplevd en fortsatt stor etterspørsel etter vår kompetanse om inkludering, kritisk demokratisk danning, arbeid mot gruppefiendtlighet i skolen, didaktikk og metodikk. I løpet av 2017 har antall deltagende lærere og lærerstudenter fordelt seg slik: 718 lærere og 425 lærerstudenter. 718 lærere betyr en nedgang på 27, 2 % fra 2016, men en oppgang på 330, 3 % fra 2015.

Videre strategier for å fremme et inkluderende samfunn, er i følge utviklingsplanen å «betre trivsel og kvalitet i grunnskole og videregående skule for å auke gjennomføringa» (s. 18). Raftostiftelsens hovedmålgruppe når det gjelder undervisning, er elever i ungdomsskolen og den videregående skole. Raftostiftelsens demokrati- og menneskerettighetsundervisning er basert på elevenes egen konstruksjon av kunnskap, ferdigheter og holdninger, og det krever at elevene er aktive i sin egen læring. På bakgrunn av dette bruker Raftostiftelsen metoder som gir rom for og tilrettelegger denne utviklingen gjennom prosjektbasert læring, stasjonsarbeid og rollespill. I vår pedagogiske plattform skriver vi at «Undervisningen skal være gøy, interessant og tankevekkende. Ved å være aktiv i tillegg til å ha det kjekt, lærer vi mer.» Vi tror at alle mennesker bærer i seg kimen til et samfunnsengasjement og evnen til å gjøre en positiv forskjell. I Raftostiftelsens undervisning skal elever få utforske og bli kjent med engasjementet sitt.

Undervisning er en av Raftostiftelsens kjerneaktiviteter, ved siden av utdeling av Raftoprisen og oppfølging av våre prismottakere. Gjennom våre prismottakere får vi tilgang til sterke, aktuelle og unike historier som styrker undervisningen ved å gi nærhet og nerve til budskapet. Vi jobber ut fra prinsippet om at elevene må kunne identifisere seg med mennesker de møter i historiene de blir kjent med - for å kunne føle et felles ansvar og engasjement for å ta vare på menneskerettighetene. Vår undervisning er i et tydelig danningsspor, der undring og grubling rundt dilemmaer er viktigere enn klare svar.

Raftostiftelsens brede profil på demokrati- og menneskerettighetsundervisning er knyttet til prismottakernes ulike tema, konflikter og land- og krever dermed et fokus på grunnleggende begreper som ytringsfrihet og rettssikkerhet. Elevene kan bli kjent med sitt engasjement gjennom metodikk for holdning og handling. Det betyr at i undervisningslokalene våre på Raftohuset, Rettighetstanken, møter vi elevene gjennom aktive læringsmetoder som dialogbasert undervisning, perspektivtaking og dilemmatrening. Rettighetsanken er utviklet for å kunne ivareta en slik pedagogisk plattform, og vi har fått bygget en fengselcelle, kopi av der Mandela satt i 18 år, som vi bruker i undervisningen – særlig ved rollespill.

Vi åpnet Rettighetstanken februar i 2011. Tilbudet til videregående skoler teller nå seks ulike undervisningspakker.

- Pakke 1: Diskriminering
- Pakke 2: Demokrati
- Pakke 3: Krig og dehumanisering
- Pakke 4: Migrasjon og menneskehandel
- Pakke 5: iBoks, om hvordan vi setter oss selv og andre i «bås»
- Pakke 6: Handel&Vandel, om sammenheng mellom klima, menneskerettigheter og forbruk.

Som eneste menneskerettighetscenter basert på Vestlandet, ønsker vi at alle ungdommer i regionen skal få muligheten til å delta i vår demokrati- og MR undervisning- og som ledd i dette tilbyr vi nå reisestøtte for skoleklasser. Vi er svært glade for at skoler også utenfor Bergen kommune benytter seg av tilbudet De siste årene har vi hatt besøk fra klasser fra Askøy, Bømlo, Kvam, Kvinnherad, Lindås, Meland, Stord, Os og Voss. Tilbudene markedsføres gjennom nyhetsbrev i august og januar. Brevet sendes til alle lærere som har vært i Rettighetstanken tidligere med klassen sin. I tillegg får lærerne en plakat med oversikt over tilbudet når de er på Raftohuset, den sendes også til alle skoler.

2.3 KLIMA- OG MILJØVENLEG UTVIKLING

FREMTIDSPILOTEN – EN LØSNINGSORIENTERT KLIMAUNDERVISNING

Vi ser i utviklingsplanen under hovedmålet om klima- og miljøvennlig utvikling i Hordaland at «Grunna global oppvarming kan fylket vera utsett for meir ekstremver, høgare middeltemperaturar, meir nedbør og høgare havnivå (s. 27).

Hvordan undervise om klimaendringer? Klima kan føles som noe «umenneskelig», knyttet til gasser og atmosfære. Endringene som får effekt for vårt lokalmiljø skjer heller ikke i morgen, men flere tiår frem i tid. På den måten distanserer vi oss fra utfordringene, og setter vår lit til forskerne, teknologien og vitenskapen.

Raftostiftelsen tror at en sterkere kopling mellom endring av klima og effekt for menneskers livsbetingelser, vil gi en sterkere motivasjon til handling og ansvar. Sammen med Impact Hub og Bærekraftige liv har vi laget undervisningsprogrammet Fremtidspiloten, en ny form for klimaundervisning der vi kopler kunnskap om klima og menneskers livsbetingelser sammen med idéutvikling og samfunnsansvar.

Fremtidspiloten er laget rundt innovasjonsmetodikken, Design Thinking. Prosjektet ble i pilotperioden, høsten 2015 fulgt av forskergruppen, LingClim (UiB), som foretok før og etter-undersøkelser av elevene. Resultatene viste da vesentlige høyere score hos elevene etter gjennomført prosjekt når det gjelder *selvopplevd god, eller svært god kunnskap om klimaendringer*, fra 39,6% før Fremtidspiloten til 64,2 etter at prosjektet var gjennomført. I tillegg så vi en sterkere kognitiv kopling til at klimaendringer berører menneskerettighetene. I 2012 fikk miljø og menneskerettighetsforkjemper, Nnimmo Bassey, Raftoprisen. Bassey har vist at klimaendringer og miljøgiftutslipp har stor innvirkning på menneskers livsbetingelser i marginaliserte områder i verden i dag. I

undervisning med mål om å skape et engasjement, må vi se og høre historier fra mennesker som føler endringene på kroppen.

Fremtidspiloten er et omfattende tilbud til klasser. Ved påmelding til en vanlig undervisningspakke har vi ett møte med klassen. For hver klasse påmeldt Fremtidspiloten har vi derimot seks møter med klassen. Av den grunn er også prosjektet kostnadskrevenne. Vi håper at Hordaland Fylkeskommune vil være med å sikre at prosjektet blir videreført. Fremtidspiloten er svært populær, og vi kan vise til forskningsbaserte resultater. Målet er en fremtidsrettet innovasjon som ivaretar menneskerettighetene og miljøet. I det lange løp tror vi at prosjektet kan så samfunnsnyttige ferdigheter og ideer. Frem til høsten 2017 var antall klasser som kunne delta på Fremtidspiloten begrenset til seks på høstsemesteret, og ingen om våren. Programmet har vært fulltegnert hvert eneste år, og vi har sett en økende interesse for prosjektet.

Høsten 2017 var tre skoler med på prosjektet; Laksevåg vgs og Nordahl Grieg vgs, som har vært med hvert år siden oppstart. En ny skole, Årstad videregående skole, som er en kombinert skole med lang utdanningstradisjon innenfor håndverksyrker.

Følgende klasser deltok:

- ÅRSTAD vg2 klasse fra design og interiør, fra den yrkesfaglige utdanningen design og håndverk.
- ÅRSTAD, Vg 2 klasse, studiespesialisering med fokus på innovasjon, design og bærekraft.
- NORDAHL GRIEG VGS, 2 klasser fra VG1 Grønn innovasjon
- LAKSEVÅG VGS, 2 klasser studiespesialisering, politikk og menneskerettigheter og geofag

100 elever var samlet til felles kick-off på Litteraturhuset i Bergen mandag 4. september 2017. Dette er et tre timers arrangement med foredragsholdere, musikk, filmer, elevaktiviteter og introduksjon til temaet. Del 1-3 ble avviklet som planlagt gjennom høsten, fra september til november med alle seks klassene.

Nytt av året, var et felles avslutningsarrangement 3. desember 2017 tilsvarende «kick-off» der noen av elevene presenterte sine forslag til klimavennlige løsninger. Dette var løsninger som adresserte «redusera transportbehovet» (s. 24), «styrke konkurransekrafta til miljøvennlige transportformer» ved å fremme «sykkel og gange» som nevnt i utviklingsplanen for Hordaland. Elevene møtte andre gründere i paneldebatt og fikk høre om hvordan de selv hadde gått fra idé til suksess. Noen av disse løsningene kan leses nærmere om i reportasjen skrevet av frilanser Ingebjørg Jensen i «Utdanning» nr. 1 publisert 18. januar 2018 samt i nettsaken på Kavlifondets sider fra oktober 2017: <https://kavlifondet.no/2017/10/loser-klimautfordringer-med-nye-ideer/>.

Ungdommene er med på et klimarollespill som utgjør en viktig del av bevisstgjøringsprosessen for deltagerne på Fremtidspiloten i forhold til å koble klimaendringer og menneskerettigheter. Mot slutten av rollespillet avsløres at noen av

rollene var autentiske personer. På fellesarrangementet kom Raftoprismottaker fra 2012, Nnimmo Bassey, fra Nigeria og ble intervjuet av to av jentene som hadde spilt ham i rollespillet.

I boken «Psychology for a better world» skriver den New Zealandske sosialpsykologen, Niki Harré at mennesker har en tendens til å distansere oss når vi blir stilt overfor et «dommedagsbudskap». Når vi føler oss bra, og er preget av en positiv flyt, er vi mer åpne for forandringer, forpliktelser og kreativitet. Undervisning om klima bør derfor gi deltakerne et rom for å skape fremtidsløsninger og påvirke samfunnet rundt seg. På grunn av dette bør klimaundervisningen ha elementer av demokratisk deltakelse, solidaritet og entreprenørskap.

Da støtten fra fylket og Kavlifondet økte, fikk vi muligheten til å utvide tilbudet med Fremtidspiloten, til fire klasser per semester samt å tenkte nytt ved rekruttering. Tidligere har Fremtidspiloten vært selvrekrutterende, men strategi kunne endres til et større mangfold av klasser. Med unntak av én klasse, har alle klassene frem til høsten 2017 vært fra studieforberedende linjer. En utforsket og spennende gruppe er elever fra de yrkesrettede linjene. De er mer praktisk rettet og dette er gjerne elever som skal gjennomføre mange av tidens klimatiltak.

2.3 SAMARBEID I EN STERK VESTLANDSREGION

Reformen som skal styrke fylkeskommunene danner et viktig grunnlag for Raftostiftelsens økte satsing på undervisning på Vestlandet. Raftostiftelsen er et kraftssentrum for Bergen, og vi har et Vestlandsperspektiv. I 2019 ønsker vi en større satsning regionalt, og vi vil nå ut til flere elever og lærere i ungdomskolen og den videregående skole gjennom skoleturneer på Vestlandet.

I april 2018 reiste vi på turné til Rogaland, sammen med Raftopris-mottaker Malahat Nasibova og hennes datter, der vi gjennomførte rollespill om ytringsfrihet. Elevene får utdelt rollekort, der noen er journalister, andre sikkerhetsstyrker. På slutten får de vite at landet de har vært i, ikke er fiktivt, men et helt ekte land og at noen av dem har spilt ekte menneskers liv. På skoleturneen kommer Malahat Nasibova frem og røper overfor elevene at den ene journalisten i rollespillet var henne. Høsten 2018 skal Raftostiftelsen til Sogn og Fjordane med samme turné. Vi ønsker at turneen skal bli et årlig tilbud for videregående skoler i Vestlandsregionen.

I utviklingsplanen for Hordaland vektlegges det at fylkeskommuner kan drive mer aktiv samfunnsutvikling når vi står sammen. Raftostiftelsen håper med vår søknad at fylkeskommunen ser verdien av tilbudet vi gir elever og lærere i den videregående skole.

Bergen, 1. juni 2018

VEDLEGG:

Raftostiftelsens årsrapport for 2017,
Årsberetning for 2017,
Totalbudsjett for 2019